

บทที่ 3

ชนิดและความหมายของคำภาษาถิ่นอีสานในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งอีสาน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดของคำตามความถี่ที่พบ ในกรณีความถี่เท่ากัน จะเรียงตามพจนานุกรม พร้อมกับอธิบายความหมาย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของคำภาษาถิ่นอีสานโดยอ้างอิงความหมายจากพจนานุกรม ดังต่อไปนี้

1. พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2537 คำย่อ (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียง.)
2. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 คำย่อ (พจน. ราชบัณฑิตยสถาน.)
3. ถ้าไม่พบความหมายในพจนานุกรม ผู้วิจัยจะสันนิษฐานความหมายของศัพท์จาก

บริบทของเพลง

ผลจากการศึกษาชนิดของคำภาษาถิ่นอีสานในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งอีสาน พบว่ามีการใช้คำชนิดต่าง ๆ ตามตำราหลักภาษาไทยของพระยาอุปกิตศิลปสาร เรียงตามความถี่ได้ ดังนี้

1. คำกริยา
2. คำวิเศษณ์
3. คำนาม
4. คำสรรพนาม
5. คำสันธาน
6. คำอุทาน
7. คำบุพบท

จากการศึกษาได้จำแนกชนิดของคำภาษาถิ่นอีสานไว้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำกริยา

คำกริยา คือ คำแสดงอาการกระทำของนามหรือสรรพนามเพื่อให้รู้ว่านามหรือสรรพนามนั้น ๆ ทำอะไร คำกริยาที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งอีสานมีทั้งหมด 101 คำ ดังต่อไปนี้
อั๊ก หมายถึง รัก พบ 189 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 366)

ตัวอย่าง

“...อยากดูแลยาย สมกับใจยังอั๊ก” (66)

ป่า (ตรงกับพจนานุกรมภาษาถิ่นว่า ปะหรือปละ) หมายถึง ละทิ้ง, ทอดทิ้ง, ละเลย, หย่าร้าง, เปลือย ในที่นี้หมายถึง หย่าร้าง พบ 17 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 188)

ตัวอย่าง

“...คิดไปคิดมาป่าหัวสะบือ” (90)

พ้อ หมายถึง ปะ, พบเห็น, เจอ, ประสบ พบ 15 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 208)

ตัวอย่าง

“...ฝันพ้อทุกคำคืน บ่าวบ้านอื่นบ่เว้าให้ลำบาก” (5)

จัก หมายถึง ไม่รู้ไม่ทราบ พบ 11 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 83)

ตัวอย่าง

“...จักว่าอายไปอยู่แจ” (11)

คิด หมายถึง คิด เช่น คิดหลายแปลว่า คิดมาก พบ 10 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 64)

ตัวอย่าง

“คิดหลายห้วนหวิวกลัวฮักปลิวไปมิดจ้อย” (57)

อ้อ หมายถึง ส่งเสียงร้องดัง ๆ พบ 10 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 366)

ตัวอย่าง

“...เสียงอ้อแซว ๆ หมั่นกันแล้วชื่นใจหนอเจ้า” (99)

ฮอด หมายถึง ถึง เช่น ไปฮอด แปลว่า ไปถึง พบ 9 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 366)

ตัวอย่าง

“...ฮอดเดือนตุลา ถึงคราฟ้าเปลี่ยนผ้าห่ม” (50)

ออนซอน (ตรงกับพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ออนซอนและอรชรใช้ทั้งสองคำ) หมายถึง ซาบซึ้ง, ปลาบปลื้ม, ไพเราะ, พบ 8 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 345)

ตัวอย่าง

“...ไปสะออนออนซอนหลงผู้สาวบ้านไค้” (80)

เขา หมายถึง เลิก, หยุด พบ 7 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 108)
ตัวอย่าง

“...เขาสาคืออ้ายอายุชุนผู้เฒ่า” (11)

เขว หมายถึง ส่งเสียงรบกวน พบ 6 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 109)

ตัวอย่าง

“...มาแล้วคารางานช่วยรับของซำร่วย พร้อมคำเขวสั้นคลอน” (65)

แงง หมายถึง มอง, ส่อง, พบ 5 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 78)

ตัวอย่าง

“...คอยเปิดทีวียามแลงนั่งแงงหลานอยู่หน้าจอ” (31)

ช้อย หมายถึง ดู, ช่วย พบ 5 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 98)

ตัวอย่าง

“...รับรองว่าบ่เห็นหน้า อ้ายบ่มาช้อยบิบเข้าปุ่น” (94)

ตัว (ตรงกับพจนานุกรมภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่า ตัวะ) หมายถึง โทก,
พบ 5 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 132)

ตัวอย่าง

“...ซึ่งใจเหี้ยวนักแล้วบ่มาตัวสาวอุดร” (80)

เซ็ง หมายถึง แสดงการรำแบบหนึ่งตามจังหวะเสียงขับ เช่น เซ็งบั้งไฟ แปลว่า รำแห่
ขบวนบั้งไฟ พบ 5 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 108)

ตัวอย่าง

“...เชิญบ่าวสาวร่วมวง มาเซ็งเพลงโขงชี มูล” (50)

ถึ้ม หมายถึง ทิ้ง เช่น ถอกถึ้ม แปลว่า ทิ้ง พบ 5 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้น
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 145)

ตัวอย่าง

“...กินเหล้าให้เมา ลักเก็บเจ้าบ่าวดึกถึ้มเข้าป่า” (94)

ให้ หมายถึง อาการที่น้ำตาไหลเพราะประสบอารมณ์อันแรงกล้า ส้องให้ก็ว่า
พบ 5 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 342)

ตัวอย่าง

“...เขาเจ็บลำไค้หนอจ้งมานั่งให้ยู่ข้างกอไผ่” (89)

หอม หมายถึง พิจารณา, สังเกต, จับตาดู, เช่น หอมเบิ่ง แปลว่า สังเกตดู พบ 4 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 104)

ตัวอย่าง

“...เอารถมาซ่อม หอมคู่อากรของน้อง” (93)

หลูโตน (ตรงกับพจนานุกรมภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่า หลูคน) หมายถึง รู้สึก สงสาร, มีความกรุณา มาก พบ 3 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 329)

ตัวอย่าง

“...ยามจนหลูโตนกันแทนเค้อแม่ให้แวมมาของ” (52)

ชอย หมายถึง หั่น, เช่น ชอยยา แปลว่า หั่นใบยา พบ 3 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 104)

ตัวอย่าง

“...บักนาวเข้าขั้วผักชีผักบัวมีคเจียงเตรียมชอย” (94)

โจอม หมายถึง ประคองโดยใช้มือยกขึ้น พบ 3 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 94)

ตัวอย่าง

“...โจอมแขนอ้ายผูกฝ้ายขาววยพรยิมส่งทางใจ” (79)

ย่าง หมายถึง เดิน, ยกเท้าก้าวไป พบ 3 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 241)

ตัวอย่าง

“...จบกันแต่นี้ บ่มีทางให้ย่างต่อ” (2)

ย่อง หมายถึง ยกยอ, ยกย่องยอ, สรรเสริญ พบ 3 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 239)

ตัวอย่าง

“...ทุกข์เพิ่นบ่ย่องว่าดี มีเพิ่นจั่งเิ้นพีน้อง” (52)

ตาหน่าย หมายถึง เบื่อ, จืดจาง, พบ 3 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 321)

ตัวอย่าง

“...จั่งแม่นออกอั้งคนอี้ยังซังมาเป็นตาหน่าย” (46)

หลอย (ตรงกับพจนานุกรมภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หล้อย) หมายถึง แอบ
ฉวยเอาไป, แอบหนีไปเงียบ ๆ ฉวยโอกาส พบ 3 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 328)

ตัวอย่าง

“...สิลักให้เกลี้ยงออยซ้อย หลอยมันให้หมคชูรสน้ำปลา” (94)

ฮ้างฮ้าง หมายถึง ทอดทิ้งไว้, วางเปล่า, ร้าง, ทิ้งร้างให้ร้าง พบ 3 ครั้ง
(พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 367)

ตัวอย่าง

“...คิดมาเป็นตาเหลือใจพินคินบ่ได้คือไขฮ้างฮ้าง” (52)

เขิ่น หมายถึง ร้อน, บินร้อน พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 108)

ตัวอย่าง

“...พ่อแม่อภัยให้ลูกชั่ว แต่ยังไม่รู้สึกตัว มีหน้าพาผิวเขิ่นไปเขิ่นมา” (95)

ตุ้ม หมายถึง กลุม, ห่ม, เช่น เอาผ้าตุ้มน้อง แปลว่า เอาผ้าห่มน้อง พบ 2 ครั้ง
(พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 137)

ตัวอย่าง

“...อยากให้ตุ้มโฮมฮักแพง ให้ฮู้จักฮักสามัคคีเกิดมาร่วมแผ่นดินนี้อยากให้มีหัวใจ
เดียวกัน” (87)

โตน หมายถึง กระจอน, กระจอดจากที่สูงลงที่ต่ำ, พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 141)

ตัวอย่าง

“...ฝากลมโตนภู ลอยไปสู่เมือง กทม.เอ็นใจอ้ายมาสานต่อ” (33)

ถึก หมายถึง ถูก, ต้อง, สัมผัส พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 145)

ตัวอย่าง

“ฮักอ้ายเฝ้า ถึกเขาพัง สิ้นหนทางแก้ไข” (53)

แปลง หมายถึง ปรุง, สร้าง, ประดับ พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 195)

ตัวอย่าง

“...ฮักอ้ายมีวันหมองเศร้าสร้างลูกแปลงหลาน คู่ถิ่นอีสานนานเนา” (50)

ลี หมายถึง ซ่อน, หลบหนี, ซุกซ่อน พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 261)

ตัวอย่าง

“...หลบมานอนตั้งแต่วันที่อายสู้อ่าว” (53)

สูง หมายถึง โกรธจัด พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 31)

ตัวอย่าง

“...นักเลงออกหักมันสูง งานแต่งของคุณต้องมุ่นอยู่ปุย” (94)

หนวย (ตรงกับพจนานุกรมภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หนวย) หมายถึง หงุดหงิด, รำคาญ, นำเบื้อ, อี๊ดอัด พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 320)

ตัวอย่าง

“...เสียแต่อายให้รอนานเที่ยวเป็นแจกงานนานจนหนวย” (65)

สด หมายถึง รคน้ำ, รคน้ำ, หดก็ว่า เช่น สดน้ำ แปลว่า รคน้ำ พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 365)

ตัวอย่าง

“...กะคิดเบ้งดี บมีฮอดคนฮอดน้ำ” (88)

โสม หมายถึง รวมเข้าด้วยกัน พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 470)

ตัวอย่าง

“...อยากให้ตุ้มโสมฮักแพง ให้ผู้จักฮักสามัคคี” (87)

โสมแซว หมายถึง ส่งเสียงเฮฮาด้วยความสนุกสนาน พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 370)

ตัวอย่าง

“...ฟังเสียงโสมแซว จากแถวคุ้มบ้านของเจ้า สิบคูเรื่องราว จึงรู้ว่าเขาหมั้นเธอ” (9)

ซี้ดื้อ หมายถึง ซุกซน ไม่เชื่อฟัง พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 41)

ตัวอย่าง

“...คูหน้าคาทำทางซื่อ ๆ เรื่องซี้ดื้อละเกินบ้านเกินเมือง” (46)

คิดต่อ หมายถึง คิดพึ่งพาอาศัย, ฝากความหวัง พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 64)

ตัวอย่าง

“...เสียแรง**คิดต่อ**คิดหวังตั้งก่อนช่างเกิดบ่เป็นตา” (2)

คำคุณ หมายถึง เป็นสิริมงคลทำให้เจริญ พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 63)

ตัวอย่าง

“...ซึกบนขวานทอง ของไทยเรื่องรอง**คำคุณ**ให้มันขึ้นอบอุ้นไปทั้งอีสานบ้านเฮา” (50)

จืด หมายถึง ที่ง, ประหลาดใจ, อัจฉริยะ, บังค แผลว่าไม่สนใจ พบ 1 ครั้ง
(พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 76)

ตัวอย่าง

“...บ่มี**จืด**ข่อย กะบั้ง**จืด**จักแนว” (9)

จึก หมายถึง ผงก พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 76)

ตัวอย่าง

“...ยามยืมละหนวด**จึก**จึก” (90)

งม หมายถึง ความหาของในน้ำหรือในที่มืด ทำอย่างงก ๆ เงิน ๆ พบ 1 ครั้ง
(พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 72)

ตัวอย่าง

“...ตาบ่เห็นหุ่งกะงมหา**เจียง**หลานน้อย” (69)

เจียงหู หมายถึง เอียงหู พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 77)

ตัวอย่าง

“...คือเสียงเว้าสองเฮาเคยเว้า**ต่อ** **เจียงหู**พึ่งน้ำตาอายไหลลลล” (48)

จ่ม หมายถึง บ่น เช่น บ่มี**สิท**จ่ม แปลว่า ไม่มี**สิท**บ่น พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 80)

ตัวอย่าง

“...คนจนบ่มี**สิท**จ่มซ่อนอารมณ์หลังรอยยิ้มงาม” (12)

จันจ้อ หมายถึง อาการที่พูดหรือคุยเรื่อยไปไม่หยุดปาก พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 84)

ตัวอย่าง

“...สัญญาสิมไว้ อยากรได้มือถือ**จันจ้อ**จำได้บ่นอเจ้าว่าสิบแจกเบอร์ใคร” (98)

จื่อ หมายถึง กำหนดไว้ในใจ, จดจำ พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 89)

ตัวอย่าง

“...เจ็บใจจนจื่อ ฮ้องไห้ฮือ ๆ จนน้องตีบ่า” (80)

จอบ หมายถึง แอบ, ซุ่ม, คักคูล พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

หน้า 82)

ตัวอย่าง

“...ในเมืองมีสาวมากมาย จอบคิงใจอายลืมห้องนา” (57)

จี หมายถึง เผา, ทำให้สุกด้วยวิธีเอาวางบนถ่านไฟ พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่น
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 88)

ตัวอย่าง

“...หลายปีให้หลังครั้งเก่าเคยสูดมหานาว จีเข้าอยู่ข้างกองไฟ” (50)

จ้ำ หมายถึง จุ่มลง, กระแทกลง หรือ จิ้ม พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่น
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 87)

ตัวอย่าง

“...ปั้นเข้าเหนียวจ้ำปนน้ำตาหล่นคืออีคยอคคนไกล” (57)

เชื่อ (พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน เชื่อ) หมายถึง เห็นจริงด้วย, แนบถือนั่นใจ, ไว้ใจ, เชื่อใจ
พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 102)

ตัวอย่าง

“...ตอนที่บ่เมาเค้อจ้งมาเว้า ตอนนั้นจ้งสิเชื่อ” (8)

ซ่า หมายถึง ลือ, เลื่องลือ, กระฉ่อน พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 106)

ตัวอย่าง

“...ข้างไปไสคนจ้อง น้องอายคำคนซ่า” (22)

ดึก หมายถึง ทำด้วยความตั้งใจเต็มที่, ปาหรือขว้างอย่างแรง เช่น ดึกเก็บเข้าป่า
แปลว่า ขว้างรองเท้าเข้าป่า พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 122)

ตัวอย่าง

“...กินเหล้าให้เมา ลักเก็บเข้าป่าวดึกถึมเข้าป่า” (94)

ติง หมายถึง ไหว ติงก็ว่า พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 135)

ตัวอย่าง

“...ยามยืมสะพานวดติงจ๊ก ๆ” (90)

ถั่ง หมายถึง กระทุ้ง, กระแทก เช่น ถั่งโปงแลง แปลว่า กระทุ้งระฆัง พบ 1 ครั้ง
(พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 144)

ตัวอย่าง

“พระถั่งโปงแลงแคคอ่อนแสงรำไร” (75)

ท่า (ตรงกับพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถ้า) หมายถึง รอ, คอย
พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 144)

ตัวอย่าง

“...คืนนี้ย้ายไปไสบมา เปิดคาราโอเกะท่า” (77)

แพง หมายถึง สงวน, หวง ในที่นี้หมายถึง รักมาก พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่น
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 215)

ตัวอย่าง

“...พบแต่สิ่งคิดตลอดปีตลอดไปขออวยพรให้จากหัวใจที่ฮักแพง” (26)

มัก หมายถึง ชอบ, พอใจ, รักใคร่ระหว่างหนุ่มสาว พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่น
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 227)

ตัวอย่าง

“...บ่มักข่อย กะบั้ง” (9)

ลีมไล หมายถึง ปล่อย, ละ, ละเลย, ละทิ้ง ในที่นี้ หมายถึง หลงลืม พบ 1 ครั้ง
(พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 266)

ตัวอย่าง

“...จั่งลีมไลหัวใจบ่แนบ่อน ลีมงานท่ง ลีมสาวเมืองอุดร” (80)

เว้น หมายถึง งค, ละ, เลิก, หยุค, หลีก, พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่น
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 276)

ตัวอย่าง

“...พอย้ายไปไกลเว้น เขาพากันนินทาน้องว่าถี้กถีมคักแล้ว” (22)

เว้าพื้น หมายถึง พูดถึงความหลัง, กล่าวขวัญ, นินทา พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้น
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 276)

ตัวอย่าง

“...อายคนที่เว้าพื้น ว่าเขาผู้บ่าวถิ่มแล้ว” (10)

สะออน หมายถึง ชอบใจ, พอใจ, พลอยยินดีด้วย พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้น
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 299)

ตัวอย่าง

“...ไปสะออนอนซอนหลงผู้สาวบ้านไค้” (80)

หย้า หมายถึง เคี้ยว, หรือบดให้ละเอียดด้วยฟัน เช่น ย้าเข้าป้อน แปลว่า เคี้ยวข้าวป้อน
พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 326)

ตัวอย่าง

“...บได้จ่าป็นหรือบได้หย้าเข้าป้อน” (9)

หั่วชา หมายถึง เอาใจใส่, ถือเป็นสำคัญ เช่น ไม่หั่วชา แปลว่า ไม่เอาใจใส่ พบ 1 ครั้ง
(พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 334)

ตัวอย่าง

“...กลายเป็นเก็บแก่น่าฮ้าง ถอดวางอย่างไม่หั่วชา” (2)

อ้ง หมายถึง ถืดตัว, หย้ง, ทะนง เช่น จี๋อ้ง แปลว่า หย้ง พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้น
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 343)

ตัวอย่าง

“...พอไปอยู่ในเมือง สำมะคือจี๋อ้ง” (46)

อ้วย หมายถึง หั่นกลับ, ผิน, กลับคืน พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้น
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 344)

ตัวอย่าง

“...คันอ้ายยังฮักแท้ ให้ฟ้าอ้วยมาขอ” (22)

ฮ้ำซอน (ตรงกับพจนานุกรมภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่า ฮ้ำซอน) หมายถึง ตรีภ
ครอง, พรำบ่น พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 367)

ตัวอย่าง

“...อ้อนฝากลมไป อ้ายอยู่ใสให้ฮ้ำซอน” (57)

ฮ่วม หมายถึง ร่วมกัน, บรรจบกัน, เข้าด้วยกัน พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 365)

ตัวอย่าง

“...โอนื้อ คันมีบุญเกิดมาอยู่ฮ่วมบ้าน” (67)

ฮ้าง หมายถึง ทิ้ง, ร้าง พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 367)

ตัวอย่าง

“...กลายเป็นเก็บแก่น่าฮ้าง ถอดวางอย่างไม่หวัชชา” (2)

คำวิเศษณ์

คำวิเศษณ์ คือ คำที่ใช้ประกอบคำอื่นเพื่อให้มีความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น หรือเพื่อให้มี
เนื้อความแปลกออกไป คำวิเศษณ์ ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งอีสานมีทั้งหมด 70 คำ ดังต่อไปนี้

บ่ หมายถึง ไม่ พบ 292 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 167)

ตัวอย่าง

“...เลิกงานเดินเหงามีเงาเป็นเพื่อนเจ้าชอย ผู้สาวบ้านไกลใจลอยบ่มีคนคอยเคียงเงา” (16)

เดื่อ หมายถึง นะ, เนื่อ พบ 49 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 124)

ตัวอย่าง

“โทรหาแม่เดื่อ จำเบอร์โทรน้องได้บ่ น้องจะเผื่อรออ้ายโทรหาเวลาเลิกงาน” (28)

หยั่ง หมายถึง อะไร, ทำไม, อย่างไร พบ 27 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 326)

ตัวอย่าง

“...มีไว้เฮ็ดหยั่งถนนหากอ้ายบ่สนมาเดินเคียงข้าง” (37)

ไส หมายถึง ไหน เช่น ไปไส แปลว่า ไปไหน พบ 12 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 318)

ตัวอย่าง

“...อ่อนฝากลมไปอ้ายอยู่ไสให้อ้าฮอน” (57)

แม่่น หมายถึง เที่ยง, แน่วแน่, ถูกต้อง, ไม่ผิด พบ 11 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 236)

ตัวอย่าง

“บ่แม่นักคิดกันดอกหนอ เพียงอ้ายอยากขอกล่าวคำลา” (98)

แสง หมายถึง มีกำลัง, แข็งแรง, หรือ หนาวมาก พบ 11 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 370)

ตัวอย่าง

“...แทบตายวันแต่่ง หมดแสง พ่ายแพ้ปราชัย” (7)

เต้ (ตรงกับพจนานุกรมภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เต) หมายถึง แท้, นั้น, เน้ะ
พบ 10 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 123)

ตัวอย่าง

“...คิดถึงเขาเต้ เตือนสติเอ็ดเจอกัน” (5)

ฮ้าย หมายถึง ไม่สวย, ชั่วร้าย, ชี้ฮ้ายก็ว่า พบ 10 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 367)

ตัวอย่าง

“...คนจนจั่งฮ้ายฮ้ายแต่ใจน้กเลง” (91)

หนอ หมายถึง อาการสงสัยหรือรำพึง, ส่วนมากใช้ หนอ เช่น เป็นหยังหนอ แปลว่า เป็น
อะไรนะ พบ 9 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 320)

ตัวอย่าง

“...เขาเจ็บลำไ้ไ้หนอจั่งมานั่งให้อยู่ข้างคอไ้ ไซ้ขอเป็นโตแทนจักลาวไ้ได้บ่” (89)

หล้า หมายถึง ภายหลัง, ซ้ำ, หรือ ลำ ใช้เรียกลูกคนสุดท้ายท้องว่า ลูกหล้า, อีหล้า
พบ 8 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 328)

ตัวอย่าง

“...บ่ห้วงพ่อแม่กะขอให้ห้วงลูกเน่เด้อหล้า” (69)

คำดอง หมายถึง เงินสินสอด พบ 7 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 119)

ตัวอย่าง

“...คำดอง สองแสน จั่งแม่นเป็นน่านูมิใจ” (10)

ดอก หมายถึง เป็นคำประกอบคำพูดให้มีความชัดว่าไม่ใช่อื่น ๆ ไม่เป็นไรหรอก
พบ 7 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 119)

ตัวอย่าง

“...สู้ตัวเจ้าของบ่กล้าเกี่ยวข้องดอกเด้อฮ้าย” (67)

ฟ้า หมายถึง รัป, ค่วน, เร่งรัด พบ 7 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 217)

ตัวอย่าง

“...เสียงบให้แต่หัวใจศิลปิน ถ้าไฟได้ยินกะอย่าฟ้าวุกหนีก่อน” (76)

ถัก หมายถึง แน่, ถนัด, ชัดเจน พบ 6 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 59)

ตัวอย่าง

“...นัคน้องไว้แล้วอ้ายบมา เฮ็ดกันได้คัก จนน้องเสียหลักซ้อๆ” (80)

เทือ หมายถึง ครั้ง, คราว, หน พบ 6 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 154)

ตัวอย่าง

“...ออกเทบเทือน้อยูแเกมมีพุนเค้คุณยาย” (31)

เนาะ (ตรงกับพจนานุกรมภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนาะ คำนี้ในเนื้อเพลง
สะกคคคค ต้องเขียนว่าเนาะ) หมายถึง นะ พบ 6 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 165)

ตัวอย่าง

“...โอเคเนาะ จำได้บอ้ายเคยบอกใจโทรหายมไค่ ก่อนวางสายอ้ายเว้าคำนี้” (44)

แห่น หมายถึง บ้าง, เล็กน้อย, นิดหน่อย พบ 6 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้ง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 340)

ตัวอย่าง

“โทรหาแห่นเดือ จำเบอร์โทรน้องได้บ” (28)

ซู่ หมายถึง ครบ, ทัวถึง, ถ้วน, ทุกๆ เช่น ซู่คน แปลว่า ทุกคน, ซู่ปีหรือทุกปี
พบ 5 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 107)

ตัวอย่าง

“...ถึงวันสงกรานต์ กะเล่นน้ำน่านาซู่ปี กะคิคเบ็งคิบมีฮอดผู้ฮอดน้ำ” (88)

แท้ หมายถึง จริง, แน่, แน่นอน, ไม่ปลอม พบ 5 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้ง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 155)

ตัวอย่าง

“...ไฟโทรมาน้อ คือเว้าน้าเขาม่วนแท้” (98)

อิหฺลี หมายถึง จริง, แท้จริง พบ 5 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 353)

ตัวอย่าง

“...คั้นแม่นแหวนน่องอยากใส่ก้อย คั้นแม่นสร้อยน่องอยากใส่คอได้

อิหฺลีน้ออ้ายคนงามเอ๋ย” (67)

กะช่าง (ตรงกับพจนานุกรมภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กะช่าง) หมายถึง ปล่อย
ตามเรื่องหรือก็ช่าง พบ 4 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 99)

ตัวอย่าง

“...ย่านแต่ใจชายสิ้น น้ำคารินสิ้นสู้อย่าง ฮักหลายตายกะช่าง ขอเห็นหน้าน่องสุดท้าย
ก่อนสิลา” (96)

กะด้อ หมายถึง เกินส่วน, เหลือเกิน, เกินไป, เก่งกาจ พบ 4 ครั้ง
(พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 9)

ตัวอย่าง

“...แสงฮักกะด้อ ฮักท้อจักรวาล” (1)

ตี หมายถึง ใช้เป็นคำต่อท้ายคำถาม เช่น บ่เอาตี แปลว่าไม่เอาหรือ พบ 4 ครั้ง
(พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 135)

ตัวอย่าง

“ลองเบ็งตีน่อง ลองแต่งกับเขาเบ็งตี เมื่อแต่งสิจูงงัวหนี บ่ให้มีแนวลาบแนวก้อย” (94)

ท้อ หมายถึง เท่ากับ, เสมอกัน, มีค่าเท่ากัน, ขนาดเดียวกัน พบ 4 ครั้ง
(พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 149)

ตัวอย่าง

“...ถึงห่างไกลฮักบ่หน้อยลงหนอ แสงฮักกะด้อ ฮักท้อจักรวาล” (1)

แลง หมายถึง เย็น, ก่อนคำ ใช้สำหรับเวลา พบ 4 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้ง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 265)

ตัวอย่าง

“...ดวงตะวันแดง ๆ ยามแลงน่องแสงเหงาใจ” (3)

โสด หมายถึง เลย, ทีเดียว, กินโสด พบ 4 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 266)

ตัวอย่าง

“...แต่่งโสดถ้าอยากเคือคร้อน อ้ายสิพื่อนตอนขันหมากมา กินเหล้าให้เมา ลักเก็บเจ้าบ่าว คักถิ่มเข้าป่า” (94)

สำบาย หมายถึง สบาย, อยู่ดีกินดี, สุขสำราญ, ไม่เจ็บไม่ป่วย พบ 4 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 286)

ตัวอย่าง

“รักหนุ่มวัยทอง เป็นคู่ครองน้องจะสำบาย” (47)

เซ หมายถึง ไม่ตรง, เอน, เอียง, โย้ พบ 3 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 107)

ตัวอย่าง

“...หรืออ้ายแกล้งมา แกล้งเซมาใส่ เข้ามาบอกฮัก” (8)

เซกเลก หมายถึง ลักษณะใบหน้ายาวผิวด้าน พบ 3 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 107)

ตัวอย่าง

“...อ้ายคนผู้ฮ้าย หน้าตากะพอเซกเลก เฮ็ดเป็นตาหน้าย” (88)

คน หมายถึง นาน, ช้า บางทีออกเสียงยาวเป็น โคน พบ 3 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 118)

ตัวอย่าง

“...ถูกเชิญครั้ง ใคบ่เกียง แม้ว่าสู่มเสียงสิบ่ค่อยถึง คน ๆ กะจั่งได้ฮ้องเทื่อหนึ่ง” (76)

อูกอ้ง หมายถึง คับแค้นใจ, กลุ้มใจ พบ 3 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 354)

ตัวอย่าง

“...จั่งแม่นอูกอ้งคนอีฮยังมาเป็นตาหน้าย สวาจี้คือจั่งแม่นคือ โปดหลาย เห็นผู้ซ่องผู้ซาย ละซั่งตาซอ้นนันเล่น” (46)

กาย (ตรงกับพจนานุกรมภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลาย) หมายถึง เลยไป, ผ่านไป, ปีกาย, ยักย้าย, ถี่ว่า พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 5)

ตัวอย่าง

“...ยามอ้ายเดินกายน้องยังหลบสายตากัม” (67)

ม้อง ๆ (มง ๆ) หมายถึง ใจจืดจาง สว่าง, สุกใส เช่น มินตาม้อง ๆ แปลว่า จ้องมอง
ตาปริบ ๆ พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 223)

ตัวอย่าง

“...มินตาม้อง ๆ เบิ่งน้องคุยกับสูบ่าว” (98)

หลาย หมายถึง มาก, ไม่น้อย, เช่น ดีใจหลาย แปลว่า ดีใจมาก พบ 2 ครั้ง
(พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 329)

ตัวอย่าง

“...กินเข้าหลาย ๆ เด้อยาสีได้แข็งแรง” (31)

แั้น หมายถึง งอน, งอ ในบริบทหมายถึง กิ่งงอน พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 357)

ตัวอย่าง

“...ยามฟังถ่าละพื่อนแะเื้อ พื่อนแั้น” (46)

แ่ง หมายถึง ยิ่ง, มาก เช่น น้องแ่งเหงาใจ แปลว่า น้องยิ่งเหงาใจมากขึ้น พบ 2 ครั้ง
(พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 370)

ตัวอย่าง

“...แ่งฮักกะคือ ฮักท้อจักรวาล” (1)

แก่น หมายถึง แข็ง เช่น ดินแก่น แปลว่า ดินแข็ง, มันแก่นหรือรักที่มันคง พบ 1 ครั้ง
(พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 30)

ตัวอย่าง

“...คิดฮอดแต่คราว ครั้งสองเฮฮักมันแก่น” (3)

จีเดียว หมายถึง น่าเกลียด, น่าขยะแขยง พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 42)

ตัวอย่าง

“...ส่องดูกระจก ยังจีเดียวเจ้าของ” (88)

ง็อก ๆ หรือ งก ๆ ก็ว่า หมายถึง อาการทำงานอย่างไม่หยุดพัก เช่น เฮ็ดง็อก ๆ แปลว่า
ทำเป็นประจำ พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 73)

ตัวอย่าง

“...กั่มหน้าเฮ็ดงานง็อก ๆ ลูกชายลูกสาวบ่อยู่” (69)

เจ็ด หมายถึง แผลบ, ร้อนถ้ามักใช้กับลักษณะของการบินแผลบอยู่บนอากาศ
พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 91)

ตัวอย่าง

“...สิเจ็ดคือบ้างหีสิเซ็นคือแหลว” (9)

จ้องง่อง หมายถึง แอ้งแม้ง พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 82)

ตัวอย่าง

“...หมคหวังดั่งปลากระป๋องนอนชดจ้องง่องบมีทางไป” (52)

จี้ลี่ หมายถึง เฝียบ มักใช้ต่อท้ายคำอื่น เช่น มีคจี้ลี่ แปลว่า เฝียบสนิท พบ 1 ครั้ง
(พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 89)

ตัวอย่าง

“...มีเงินให้ย่องว่าคิยามจนจี้ลี่หนีเข้าป่อง” (52)

จ้อล่อ หมายถึง อาการนั่งจ้องหรือเหม่อลอย, พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้น
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 83)

ตัวอย่าง

“...จั้งแม่บ่แคร์ อ้ายคนนั่งเฝ้าจ้อล่อ” (98)

จั้นบ่ หมายถึง อย่างนั้นหรือ, จั้นหรือ, เช่น เฮ็ดจั้นบ่ แปลว่า ทำอย่างนั้นหรือพบ 1 ครั้ง
(พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 105)

ตัวอย่าง

“...พญานาคแปลงร่าง มาหานางจั้นละบ่มือนี่” (5)

เถาะ (ตรงกับพจนานุกรมภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถ้อน) หมายถึง เป็นคำลง
ท้ายกริยา เช่น มาถ้อน, ไปถ้อน ไปเถาะก็ว่า แปลว่า ไปเถาะ หรือ เทอญ หรือ ถัด พบ 1 ครั้ง
(พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 145)

ตัวอย่าง

“...เขาเถาะนวลน้องอย่าร้องไปเลยน้องเจ้า” (89)

แปนแปน หมายถึง ตรง ๆ เปิดเผยไม่ปกปิด พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้น
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 195)

ตัวอย่าง

“...มาเอะมาแ่อน เว้าแปนแปน อย่าบังอย่าปิด ถ้าหากว่าอ้ายอยากมาผูกมิตร” (8)

ปานไค่ (ตรงกับพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่า ไค่) หมายถึง เหมือน, คล้าย เช่นเจ็บปวดปานไค่ แปลว่า เจ็บเพียงใด พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 189)

ตัวอย่าง

“...เจ็บปวดปานไค่ก็ต้องห้ามใจช่วยกัน” (81)

ป้อยหล่อย หมายถึง สะอาด, เกลี้ยงเกลา พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 187)

ตัวอย่าง

“...พอแต่เกลียวละน้อเห็นหน้า ไอ้คนงามเอ๊ย แม่นหันหน้าส่งยิ้มป้อยหล่อยไค่” (67)

พี หมายถึง นี้, นี้, เพี้ย ก็ว่า เช่น อยู่พี แปลว่า อยู่ที่นี่ พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 212)

ตัวอย่าง

“ไปเรียนปริญญาตรี พ่อแม่อยู่ที่เฮ็ดไฮเฮ็ดคณา ส่งเสียให้เธอศึกษา” (95)

โปก หมายถึง มากเกิน, เกินต้องการ เช่น โปกหลาย แปลว่า เกินไป พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 215)

ตัวอย่าง

“...สาวจีคือจ้งแมนคือโปกหลาย” (46)

มุ่น หมายถึง ละเอียด, แหก, ไม่เป็นระเบียบ เช่น มุ่นอู้ปุ๋ย หรือแหกละเอียด พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 232)

ตัวอย่าง

“...นักเลงอกหักมันสูน งานแต่งของคุณต้องมุ่นอู้ปุ๋ย” (94)

มีน หมายถึง สิม, เปิด, แยม, เช่น มีนตา แปลว่า สิมตา พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 231)

ตัวอย่าง

“...มีนตาม้อง ๆ เบ็งน้องรับสายผู้บ่าว” (98)

ย้าว หมายถึง อากาศไหลออก หรือไหลออกช้า ๆ เช่น น้ำตาไหลย้าว ๆ แปลว่า น้ำตาไหลพราก ๆ พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 243)

ตัวอย่าง

“...น้ำตาพ้งย้าว ฮู้ข่าวว่าน้องแต่งงาน” (54)

แว้ง ๆ หมายถึง อาการลอยละลี้ว ๆ วัับ ๆ พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 277)

ตัวอย่าง

“...สาวนาผู้ตั้งคาคอยเปิดก่องเข้าน้อยใจล่องลอยคิดชอคแสง เบ็งคอกสะเบงปลิวแว้ง ๆ
ลมวอย ๆ คิดหลายกลัวชักปลิวไปมิด” (57)

หี หมายถึง เป็นคำปฏิเสธ แปลว่า ไม่, หรือไม่พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 336)

ตัวอย่าง

“...ลิจิดคือบ่างหีลิจิเช่นคือแหลว” (9)

เหมิด (ตรงกับพจนานุกรมภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกลี้ยง) หมายถึง หมด,
ไม่เหลือ พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 27)

ตัวอย่าง

“...เว้ามาให้เหมิดว่าอ้ายคิดจั่งได้” (8)

หน้อย หมายถึง จำนวนน้อย ตรงข้ามกับมาก พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 320)

ตัวอย่าง

“...ถึงห่างไกลชักบ่หน้อยลงหนอ” (1)

หยอง หมายถึง หยิก, งอ, พู เช่น หัวหยอง แปลว่า ผมหยิกฟู พบ 1 ครั้ง
(พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 326)

ตัวอย่าง

“...บ่มีเลยแหวพระเอก เตี้ยกะเตี้ยเท็งหัวกะหยอง” (88)

เหล่า หมายถึง เชี่ยวคราม พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 341)

ตัวอย่าง

“...เหล่ากะเหล่าดั่งกะบ่พอง บ่มีหม้องกินเลยเฮา” (88)

อืด หมายถึง อด, ไม่มี เช่น บ่อืดแปลว่ามากมาย พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 353)

ตัวอย่าง

“...บ่อืดแต่แนวติเว้า ย่องขอเฮาเป็นคนสำคัญ” (11)

อ้อยซ้อย หมายถึง ป้อแป้, ไม่มีแรง, เรียบร้อย, หมคจค พบ 1 ครั้ง

(พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 346)

ตัวอย่าง

“...สลักให้เกลี้ยงอ้อยซ้อย หลอยมันให้หมคชรสน้ำปลา” (94)

อ่องต่อง หมายถึง ผุดผ่อง, เปล่งปลั่ง พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 345)

ตัวอย่าง

“...หนาวเวียนมาคีคสอดหน้าอ่องต่อง ปีก่อนมีน้องเฮาเสียงข้าง” (48)

สูง หมายถึง สว่าง, สุกใส, แข็ง พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 368)

ตัวอย่าง

“...ตาบเห็นสูงกะงมหาเลี้ยงหลานน้อย” (69)

เอียง หมายถึง เคียงคู่, เรียงกัน พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 369)

ตัวอย่าง

“...ปีก่อนมีน้องเฮาเสียงข้าง” (48)

คำนาม

คำนาม คือ คำที่ใช้แสดงชื่อของ คน สัตว์ สิ่งของ สภาพอาการ ลักษณะทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม คำนามที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งอีสานมีทั้งหมด 44 คำ ดังต่อไปนี้

อ้าย หมายถึง พี่ชาย, ผู้ชายที่มีอายุแก่กว่า พบ 393 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 350)

ตัวอย่าง

“ฮักอ้ายเพียงนี้ยังทิ้งลงน้องคงฮักใครอีกบ่ได้ ครอบที่ทุกลมหายใจคีคสอดแต่อ้ายนั้น” (37)

สาว หมายถึง หญิงที่ต่อจากรุ่นขึ้นไปที่ยังไม่แต่งงาน คู่กับบ่าวเรียกว่า ผู้สาว พบ 96 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 307)

ตัวอย่าง

“เสียงหวูดรถไฟ ดึงใจให้น้องต้องเศร้า เมื่อเห็นอ้ายควงผู้สาว” (34)

บัว หมายถึง ชายหนุ่ม พบ 41 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

หน้า 178)

ตัวอย่าง

“...ผู้บ่าวเปลี่ยนไป ผู้บ่าวเปลี่ยนไป จักเป็นจิ้งใต้ไต้บคือเก๋า” (4)

ผู้ หมายถึง ผู้, คน พบ 26 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 200)

ตัวอย่าง

“...ผู้ใดมีรักก็ให้เป็นรักที่เข้าใจ” (26)

เพิ่น หมายถึง ท่าน, เธอ พบ 17 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

หน้า 214)

ตัวอย่าง

“เดินตามคนผู้จักเพิ่นพาไปสมัครงาน” (39)

มือ หมายถึง วัน, เวลา พบ 15 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

หน้า 232)

ตัวอย่าง

“...เอาไว้มือไต่ว่าง ๆ ค่อยมานั่งกินเข้าน้ำกัน” (14)

แสง หมายถึง กำลั้ง, ความสบาย เช่น อยู่ดีมีแสง แปลว่า อยู่สบายดี พบ 8 ครั้ง

(พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 370)

ตัวอย่าง

“...ปีเก่าปีใหม่ก็ขอให้ใจมีแสง” (26)

เฮือน หมายถึง บ้าน พบ 8 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 369)

ตัวอย่าง

“...ขอเพลงคังก้องได้เงินทองส่งน้องและยาย กลับบ้านเมื่อเก็บเงินได้ สร้างเฮือนให้ยาย
หลังใหม่งาม ๆ” (31)

ก่องเข้า หมายถึง ภาชนะรูปกลมมีฝาปิดสำหรับใส่เข้าเหนียวหนึ่ง(กะติบ) พบ 7 ครั้ง

(พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 11)

ตัวอย่าง

“เปิดก่องเข้าน้อยใจล่องลอยคีตสอดอ้าย” (57)

แนว หมายถึง แบบ, อย่าง, เหล่ากอ, พันธุ์, เชื้อแถว พบ 7 ครั้ง

(พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 165)

ตัวอย่าง

“...ให้อยู่กันบ่ยี่ดยาว หากินแนวได้ขอให้ขาดทุน” (94)

ฮอย หมายถึง สิ่งที่ปรากฏตราติดอยู่หรือรอย เช่น ฮอยยิ้ม แปลว่า รอยยิ้ม พบ 7 ครั้ง

(พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 366)

ตัวอย่าง

“...ปีนี้อ้ายบ่มีไผ่แทนนางเหลือแต่ลายมือร่องพอลาง ๆ ย้านได้ใจนางสิคือฮอยจิด

ถ่านไฟ” (48)

ไค้ (ตรงกับพจนานุกรมภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่า ไค) หมายถึง อะไร, สิ่งใด พบ 6 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 125)

ตัวอย่าง

“...เขาเจ็บลำไค้หนอจ้งมานั่งอยู่ข้างกอไผ่” (89)

เข้าจี้ หมายถึง เข้าเหนียวหนึ่ง บั่นเป็นก้อนโรยเกลือ ไม้เลียบปิ้งไฟให้เกรียมเป็นสีเหลือง พบ 4 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 46)

ตัวอย่าง

“...เข้าจี้ค้ำนั้น อุ่นในหัวใจลูกชาย” (50)

ชุม (ตรงกับพจนานุกรมภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หมายถึง วงศ์ตระกูล, หมู่, เหล่า พบ 4 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 101)

ตัวอย่าง

“...กลับมาปริญญาไม่มี มีแต่สามีวัยรุ่นจี้ยา ผลิตผลทางการศึกษา ของชุมผู้สาว ย้านบ่ได้ค้ำ” (95)

ไท หมายถึง คน, พวก, หมู่, ชาว เช่น ไทบ้าน แปลว่า ชาวบ้าน พบ 4 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 146)

ตัวอย่าง

“...โอน้อ ตอนอ้ายจิบไทบ้าน คู่สูคนแนมเห็น” (22)

ลำ หมายถึง ขนาด, เท่า เช่น สาวลำน้อย แปลว่า สาวแรกรุ่ง พบ 4 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 308)

ตัวอย่าง

“ก้าวขึ้นรถไฟ ใจสาวลำน้อยคอยฮ้อฮ้อง จากพี่น้องพ่อแม่ที่ฮักมาไกลห่าง” (39)

ฮ้าน หมายถึง สิ่งปลูกสร้างยกพื้นขึ้นจากพื้นดิน, สิ่งทำขึ้นเพื่อให้พิชเกาะหรือร้าน
พบ 4 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 367)

ตัวอย่าง

“...ฮ้านน้อยใจเหงาทั้งที่ขายดีพออยู่ได้” (77)

ชาน (ตรงกับพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่า ชาน) หมายถึง พื้นเรือน
นอกชายคา พบ 3 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 100)

ตัวอย่าง

“เพราะความจนจึงทำให้คนไกลถิ่น นกน้อยโบายบินหากินไกลถิ่นเฮือนชาน” (20)

ก้อย หมายถึง อาหารชนิดหนึ่ง ทำจากเนื้อ ปลา กุ้งคิบ ๆ มีลักษณะคล้ายปลา
พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 7)

ตัวอย่าง

“...มือแต่งสีจูงจัวหนี บ่ให้มีแนวลาบแนวก้อย” (94)

กี้ หมายถึง ครั้งก่อน พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 23)

ตัวอย่าง

“...ตั้งแต่กี้เข้าไปอยู่ไสมา” (90)

เกิบ หมายถึง ร่องเท้า, เกือก พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 29)

ตัวอย่าง

“...กินเหล้าให้เมา ลักเกิบเข้าบ่าวคึกถิ่มเข้าป่า” (94)

จัว หมายถึง วัว, โคน เช่น ลาบจัว แปลว่า เขาเนื้อวัวมาสับให้ละเอียดปรุงเครื่อง
พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 74)

ตัวอย่าง

“...บ่ต้องย่านฮ้ายไปพันพัวฮ้ายคนฮักสิ้น บ่กล้าไปกิน เหล้าขาวลาบจัว” (100)

ผักกะแยง หมายถึง ผักชนิดหนึ่งเกิดตามทุ่งนาและที่ลุ่ม บางถิ่นเรียก ขะแยง พบ 2 ครั้ง
(พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 16)

ตัวอย่าง

“หอมผักกะแยง จากถุงแกงแฝงลอยข้างทาง” (40)

อี หมายถึง คำเรียกเด็กผู้หญิงทั่ว ๆ ไปด้วยความเอ็นดู เช่น อีนาง, อีหล้า พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 352)

ตัวอย่าง

“...ลองแต่งเบิ่งดี ลองแต่งเบิ่งดีอีหล้า” (94)

เอื้อย หมายถึง พี่สาวคนหัวปี พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 357)

ตัวอย่าง

“...เอื้อยก็คึดฮอดหลายฮู้บ” (60)

กะโหล่ง หมายถึง กระดิ่งใส่คอกควาย พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 170)

ตัวอย่าง

“...เสียงหมากกะโหล่งคอกควาย ไล่หลังมาทางดินบ้าน” (75)

เข้า หมายถึง ข้าว, ข้าวเจ้า พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 46)

ตัวอย่าง

“บักนาวเข้าข้าวผักชีผักขี้ มีคเจียงเตรียมชอย สลักให้เกลี้ยงอ้อยช้อย หล่อยให้มันให้ หมดชूरสน้ำปลา” (94)

เข้าปุ้น หมายถึง ขนมันจิ้น, เข้าหนมเส้นก็เรียก พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 47)

ตัวอย่าง

“...รับรองว่าบ่ได้เห็นหน้า อ้ายบ่มาชอยบิบเข้าปุ้น” (94)

แฉ้ว หมายถึง ฟัน, สิ่งที่เป็นซี่คล้ายกัน ก็เรียกว่า แฉ้ว พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 49)

ตัวอย่าง

“...เฮ็ดกันปานนี้ซ้อยบ่ดีแฉ้วเจ้าบ่าวกะบุญ” (94)

คิง หมายถึง ร่างกาย, ตัว พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 64)

ตัวอย่าง

“...วันที่เดินดั่งคนสิ้นทาง เจ็บรักไปทุกก้าวย่าง คิงนางเหมือนคนเป็นไข้” (2)

คันแท หมายถึง แนวคันที่พูนขึ้นเพื่อกั้นน้ำ เช่น คันแท หรือ คันแทนา หมายถึง คันนา พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 59)

ตัวอย่าง

“...หอมกลิ่นดอกแค เคยไต่คันแทนำกัน” (75)

แจ หมายถึง ด่าน, มุม เช่น แจห้อง แปลว่า มุมห้อง พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 93)

ตัวอย่าง

“...บักยามบ่เมา ไทรหากะบ่รับสาย ผากข้อความก็เจียบหายจักว่าย้ายไปอยู่แจได้” (11)

ชาย (ตรงกับพจนานุกรมภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชาย) หมายถึง เพศผู้ (ใช้กับคน) เช่น ผู้ชาย พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 100)

ตัวอย่าง

“...ชาคผู้ชาย มีหลายฮ้ายกว่าหนอน บ่ได้ออนซอน” (9)

ตาเวิน (พจนานุกรมภาษาดั้นอีสาน ตะวัน) หมายถึง ดวงอาทิตย์ พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 131)

ตัวอย่าง

“...ดวงตาเวินแดง ๆ ยามเลงน้องแสงเหงาใจ” (3)

น้องหล้า หมายถึง คำเรียกน้องคนสุดท้อง หรือลูกคนสุดท้อง พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 328)

ตัวอย่าง

“...ทุกคนก็คึดฮอดน้องหล้าอย่าลืมดูแลตัวเอง” (60)

บัก หมายถึง คำเรียกผักและผลไม้บางชนิด เช่น บักนาว แปลว่า มะนาว, บักม่วงหรือหมากม่วง แปลว่า มะม่วง พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 169)

ตัวอย่าง

“บักนาวเข้าขั้วผักชีผักบัว มีคเฉียงเตรียมชอย สลักให้เกลี้ยงอ้อยซ้อย ” (94)

บัว หมายถึง ต้นหอม, หรือหัวหอม ส่วนมากเรียกผักบัว พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.หน้า 171)

ตัวอย่าง

“บักนาวเข้าขั้วผักชีผักบัว มีคเฉียงเตรียมชอยสลักให้เกลี้ยงอ้อยซ้อย” (94)

บักทัน หมายถึง พุทรา พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 169)

ตัวอย่าง

“อ้ายอย่าลืมคำ ที่เคยสัญญาต่อกัน ได้ซ่มบักทัน ข้างลานเข้า ลมหนาววอยๆ” (3)

ป็น หมายถึง เครื่องจิ้มอย่างหนึ่ง ส่วนมากปรุงด้วยเนื้อปลา หรือเนื้อกบผสมน้ำปลาร้า ต้ม เรียกว่า ป็นปลา อาหารประเภทน้ำพริก พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 178)

ตัวอย่าง

“...บได้จัมป็นหรือบได้ย้าเข้าป้อน” (9)

เป็นปีก (ตรงกับพจนานุกรมภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็น) หมายถึง ไม้กระดานสำหรับปู ติฝและมุงบ้าน พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 195)

ตัวอย่าง

“...เอาไม้เป็นปีก เขียนด้วยก้อนขี้ถ่านไฟว่ากระท่อมทำใจ” (53)

ป่าช้า (ตรงกับพจนานุกรมภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ป่าช้า) หมายถึง ป่าช้า, ที่ฝังศพที่ตายธรรมดาซึ่งเรียกว่าตายเย็น พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 188)

ตัวอย่าง

“...เอาค้ายสายสัญญาณ จากผีป่าช้าผูกแขนบ่าวสาว ให้อยู่บ่ยี้ดยาว” (94)

ป่อง หมายถึง ปล่อง, ช่อง, รู พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 186)

ตัวอย่าง

“...มีเงิน ให้ยืมว่าคิยามจนจี้หนีเข้าป่อง” (52)

โป่ง หมายถึง ระฆังขนาดใหญ่ทำจากไม้หรือโลหะ พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 195)

ตัวอย่าง

“พระตั้งโป่งแลง แดค่อนแสงรำไร” (75)

แมงกะเบ็ย หมายถึง แมลงจำพวกหนึ่งมีหลายชนิดและสีต่างกันเกิดจากตัวนึ่ง, ส่วนมากเรียกแมงกะเบ็ย, กำเบ็ย, หรือผีเสื้อ พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 14)

ตัวอย่าง

“...สักผีเสื้อแมงกะเบ็ยตัวลาย ทั้งไหล่ขาวไหล่ซ่าย” (46)

ลำ หมายถึง การขับร้องอย่างหนึ่งมีแคนเป็นดนตรีประกอบ เช่น ลำกลอน, ลำซิ่ง แปลว่า ประยุกต์การลำให้ทันสมัยมากขึ้น พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 260)

ตัวอย่าง

“...เป็นควาประจำลำซิ่ง แต่ชีวิตจริงติดคิน” (24)

เสื่อหมากกะແຫ່ງ หมายถึง เสื่อชั้นในไม่มีแขนผ้าอกด้านหน้าติดกระดุม พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 17)

ตัวอย่าง

“...ใส่เสื่อหมากกะແຫ່ງ แทนเสื่อยกทรง” (46)

สายแนน หมายถึง คู่สร้างคู่สม, บุพเพสันนิวาส พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 306)

ตัวอย่าง

“...ก่อนเคยเป็นแฟน แต่สายแนนเฮาบถึงกัน” (100)

สำบาย หมายถึง สบาย พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 286)

ตัวอย่าง

“...รักกับหนุ่มวัยทอง เป็นคู่ครองน้องจะสำบาย” (47)

หน่วย หมายถึง ลูก, ผล เช่น หน่วยตาแปลว่า ลูกตาพบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 320)

ตัวอย่าง

“...ลักเอาไข่เนาใส่พาขวัญไว้ให้ป้อน เลือกหน่วยที่มันมีหนอน เป็นตางสังหรณ์ฮักของ หมูเจ้า” (94)

หม่อง หมายถึง ที่, บริเวณ พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 323)

ตัวอย่าง

“...ยังจีเดียวคเจ้าของ แหกี้กะแหกี้คังกะบ่พอง บ่มีหม่องกินเลยเฮา” (88)

อ้อม หมายถึง ชื่อแกงชนิดหนึ่ง พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 346)

ตัวอย่าง

“...สาว ๆ ก็พร้อม เสิร์ฟดื่มเสิร์ฟอ้อมและเสิร์ฟไมค์” (77)

ฮัง หมายถึง ที่อยู่อาศัยของนกและแมลง พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 366)

ตัวอย่าง

“ยื่นเกาะลูกกรงมอง จากห้องฮังหนูแบ่งเช่า” (39)

ฮ่ม หมายถึง ร่มเงา เช่น ฮ่มบักทัน แปลว่าร่มคันพุทรา พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 365)

ตัวอย่าง

“อ้ายอย่าลืมคำได้ฮ่มบักทัน ช้างถานเข้าลมหนาววอย ๆ จักไปอยู่ใต้อั่วใจคือน้ำฮ้อย ๆ” (3)

คำสรรพนาม

คำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนคำนามหรือข้อความต่าง ๆ เพื่อไม่ต้องกล่าวนามนั้นซ้ำ ๆ อีก ทำให้ข้อความนั้นสละสลวยยิ่งขึ้น คำสรรพนามที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งอีสานมีทั้งหมด 9 คำ ดังต่อไปนี้

เฮา หมายถึง เรา, ผม, ฉัน (ทั้งผู้พูดและผู้ฟัง) พบ 57 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 369)

ตัวอย่าง

“...รักเธอเสมอ แต่โดนเธอตอบสนอง เห็นอ้ายเป็นเครื่องทดลอง ผลลัพธ์น่าพอใจ เจ้าขอพักฮักเฮาไว้ก่อนต่างคนต่างจร ค่อยย้อนมาพ้อกันใหม่” (92)

ไผ (ตรงกับพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไผ) หมายถึง ใคร, ผู้ใด พบ 22 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 201)

“...ไผโทรมานอ คือเว้านาเขาม่วนแท้” (98)

เจ้า หมายถึง คำแทนชื่อคู่สนทนา, ท่าน, คุณ, เธอ, มีง พบ 20 ครั้ง (พจน. ภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 91)

ตัวอย่าง

“...เลือกหน่วยที่มันมีหนอน เป็นกลางสังหรณ์ฮักของหมู่เจ้า” (94)

ข้อย หมายถึง คำแทนตัวผู้พูด (บุรุษที่ 1) พบ 4 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้ง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 37)

ตัวอย่าง

“...เฮ็ดกันปานนี้ข้อยบตีแ้วเจ้าบ่าวกะบุญ” (94)

เจ้าของ หมายถึง (บุรุษที่ 1) ใช้แทนตัวผู้ฟัง, เธอ พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้ง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 91)

ตัวอย่าง

“...ส่องกระจก ยั้งขี้เคียดเจ้าของ” (88)

ตู หมายถึง ข้าพเจ้า, พวกข้าพเจ้า, พบ 2 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
หน้า 137)

ตัวอย่าง

“...ตูข้อย ตูเจ้า ซ่อยกัน สร้างบ้านแปลงเมือง” (49)

โต หมายถึง คำแทนชื่อผู้พูดด้วย, คือบุรุษที่ 2 เช่น โตต้องไปกับเฮา แปลว่า เธอต้องไป
กับฉัน พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 140)

ตัวอย่าง

“...ขอเป็นโตแทน จักคราวไต่บ” (89)

ตู หมายถึง เป็นสรรพนามแทนบุรุษที่ 2 พหูพจน์ พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้ง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 313)

ตัวอย่าง

“...ตอนฮ้ายจิบไต่บ้านคู่สูคนแนมเห็น” (22)

คำสันธาน

คำสันธาน คือ คำที่ทำหน้าที่เชื่อมคำกับคำ เชื่อมประโยคกับประโยคหรือเชื่อมข้อความ
กับข้อความ คำสันธาน ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งอีสานมีทั้งหมด 8 คำ ดังต่อไปนี้

จั้ง หมายถึง จั้ง เช่น จั้งค้อยเว้า แปลว่า จั้งค้อยพูด พบ 21 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้ง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 84)

ตัวอย่าง

“บ่ฮักเป็นหยั่งฮ้ายจั้งมาจั้งน้องไว้” (6)

จ้ง ไค่ หมายถึง อย่างไร พบ 15 คำ (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 84)

ตัวอย่าง

“...ห้วงโยทางบ้านที่ร้อ แม่พ่อจกอยู่จ้งไค่” (91)

บ้อ หมายถึง หรือ, ไม่, โหม, บางถิ่นใช้ บ่ พบ 6 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 169)

ตัวอย่าง

“...ฮ้ายอยู่ที่ไค่ลิมหัวใจน้องแล้วบ้อ เก็บเงินไค่พอจะหวนคืนมา” (57)

ย้อ หมายถึง เพราะ, เหตุ, เนื่องจาก เช่น เจ็บย้อรอน้อง แปลว่า เจ็บเพราะรอน้อง พบ 5 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 240)

ตัวอย่าง

“...สาเหตุย้ออันไค่ บอกฮ้ายไค่บ่ก่อนคำ ฟ้าวบอกมาเพื่อว่าติช้อยไค่” (93)

บาด หมายถึง ครั้น, เมื่อ, คราว, ยาม, ครู่ พบ 4 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 171)

ตัวอย่าง

“...บาดยามบ่มา โทรหาคะบ่รับสาย” (11)

จ้งชี หมายถึง อย่างนี้, แบบนี้ พบ 3 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 84) ในบริบทหมายถึง น้องฮึดฮัดใจจริง ๆ สามิเราทำไมไม่เป็นแบบนี้ ฐู้ใจผู้หญิงทุกคน

ตัวอย่าง

“...น้องละอุกฮ้างหัวใจเห็นอผ้าขามาบ่เป็นจ้งชี ฐู้ใจสตรี ฐู้ใจภรรยา” (90)

กะหยอน หมายถึง ใช้เป็นคำเชื่อมต่อ หรือ จึง, เพราะฉะนั้น, เพราะเหตุนี้ พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 17)

ตัวอย่าง

“...อยากฐู้แท้นอว่าฮักกันถ่อไค่ ฮ้ายจ้อฮ้ายฟ้าวหนวยกันตามฮ้ายทุกวันนี้ กะหยอน สำคัญกว่าไผ่” (1)

ทัง หมายถึง ทั้ง, และ, กักรวม พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาดั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 150)

ตัวอย่าง

“...บ่มีเลยแหวพระเอก เตี้ยกะเตี้ยทังหัวกะหยอง” (88)

คำอุทาน

คำอุทาน คือ คำที่เปล่งออกมาในเวลาดีใจ เสียใจ ตกใจ ประหลาดใจ เพื่อเสริมบทให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น คำอุทาน ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งอีสานมีทั้งหมด 3 คำ ดังต่อไปนี้

โอ หมายถึง คำออกเสียงเมื่อนึกอะไรขึ้นมาได้ พบ 6 ครั้ง (พจน. ภาษาล้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 358)

ตัวอย่าง

“...ย้ายไปอยู่ไผ่ ไร่ใหม่ใครคิดชอบคบเขาฝนลาเข้าสู่หน้าหนาว โอบ้านเขาปีนี้หนาวแสง” (3)

โละนอ หมายถึง คำอุทานแสดงความรำพึงรำพัน โอนอ ก็ว่า พบ 3 ครั้ง
(พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 358)

ตัวอย่าง

“...เถียงนาเอื้ออาทรณ์คับร้อนผ่อนคลายทุกเรื่อง ฟูผ้าขาวม้าหลับโดยไม่ตื่นเปลือง ฟัง
หมอลำเรื่องโละนอกล่อมใจในฝัน” (51)

โอย หมายถึง เสียงเปล่งแสดงความรู้สึกเจ็บปวด โอ้ย ก็ว่า พบ 1 ครั้ง
(พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 358)

ตัวอย่าง

“...ยามจนฮ้ายเอาเหลือ โอยจ่อยเมื่อยามเขาเว้าไต้” (52)

คำบุพบท

คำบุพบท คือ คำที่ทำหน้าที่เชื่อมคำหรือกลุ่มคำกับคำอื่น เพื่อแสดงความสัมพันธ์
ระหว่างคำ หรือกลุ่มคำที่เชื่อมเข้าด้วยกัน ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งอีสานมีทั้งหมด 3 คำ
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นำ หมายถึง ด้วย พบ 8 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 162) นำกัน
ก็ว่า

ตัวอย่าง

“...เอาไว้มือไคว่างๆ ค่อยมานั่งกินเข้าน้ำกัน” (14)

กว่า หมายถึง ยิ่ง, เกิน, เลย พบ 1 ครั้ง (พจน. ภาษาล้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. หน้า 5)
ภาษาล้านอีสานออกเสียง กัว โดยสะกดว่า กว่า เหมือนภาษามาตรฐาน

ตัวอย่าง

“เบอร์โทรฮ้าย จำแม่น กว่าเบอร์ตัวเอง” (43)

ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่าวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งอีสานมีการใช้คำเดิมซ้ำ ๆ หลายครั้ง และได้นำคำภาษาอีสานมาจำแนกได้เป็น 7 ชนิด พบว่า ใช้คำกริยามากที่สุด 101 คำ พบว่ามีการใช้ คำว่า ฮัก ซ้ำมากที่สุดถึง 189 ครั้ง คำวิเศษณ์ 70 คำ พบว่า มีการใช้คำว่า บ่ ซ้ำมากที่สุดถึง 292 ครั้ง คำนาม 44 คำ พบว่า มีการใช้คำว่า อ้าย ซ้ำมากที่สุดถึง 393 ครั้ง คำสรรพนาม 9 คำ พบว่า มีการใช้คำว่า เขา ซ้ำมากที่สุดถึง 57 ครั้ง คำสันธาน 8 คำ พบว่ามีการใช้คำว่า จึง ซ้ำมากที่สุดถึง 21 ครั้ง คำอุทาน 3 คำ พบว่า มีการใช้คำว่า โอ ซ้ำมากที่สุดถึง 6 ครั้ง คำบุพบท 2 คำ มีการใช้คำว่า นำ มากที่สุด 6 ครั้ง รวมคำภาษาอีสานที่พบในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งอีสานจาก จำนวนข้อมูล 100 เพลงปรากฏว่าพบคำภาษาอีสานทั้งสิ้น 237 คำ